

3 kérdés

Ferenczy Lajos egyetemi tanárhoz

— A Magyar Tudományos Akadémia nemrég befejeződött 144. közgyűlésén akadémiai díjjal jutalmazták dr. Ferenczy Lajost, a biológiai tudományok doktorát, a JATE mikrobiológiai tanszékének vezető egyetemi tanárát „az eukarióta mikroorganizmusok tulajdonságainak protoplaszt fúzióval való átvitele világ-elsőként történő megvalósításáért, iskolateremtő tevékenységéért”. Így szól a híradás, de vajon mi rejlik e mondatok mögött?

— A mikroszkopikus gombák protoplasztjainak céltudatos és ellenőrzött körülmények között történt megvalósítását jutalmazta az Akadémia, továbbá azt a törekvést, hogy maradjunk meg a kutatási területen a nemzetközi élvonalban, s adjuk tovább az új ismereteket. Miről is van szó? A mikroszkopikus gombákkal nagyon is gyakran találkozunk, mint az embert és az állatokat megbetegítő kórokozókkal, vagy mint növényeket pusztító kártevőkkel. Tudnunk kell azonban, hogy e mikroszervezetek nem mindig kórokozók és kártevők, hanem életmentő gyógyszerek — gondoljunk csak a penicillinre — termelői is. Ezeket a mikroorganizmusokat éppen úgy, mint a növényeket vagy az állatokat nemestíteni kell, hogy hasznuk növekedjen. A mikrobiológiában mindenekelőtt mutációs változásokat hozunk létre, majd a számkra lényeges változokat keresztesztünk igyekszünk — ha tudunk! A mikroorganizmusoknál a tulajdonságátvitel a hagyományos módszerekkel nagyon gyakran nem valósítható meg. Am ha a sejtek falát eltávolítjuk, enzimatikusan feloldjuk, akkor kapjuk a protoplasztoknak nevezett sejteteket, amelyek fúzióra alkalmasak. Így tehát összekenyseríthetünk két különböző tulajdonságú sejtet. Sikeres fúzió után a sejtek ismét sejtfalat képeznek, és természetes körülmények között fenntarthatók. Gyakori eset a következő: van két ipari törzsnél, amelyek közül az egyik kiváló termelési tulajdonsággal rendelkezik, de nagyon lassan növekszik, a másik viszont rosszul termel, de gyorsan nő. A két tulajdonságot kombinálhatjuk: a protoplasztok fúziójával egyesíthetjük a két sejtet, ezáltal tulajdonságaikat is. Az egyesített sejtekből sokféle utódsejt jöhet létre, ezek közül szelektáljuk azokat, amelyek céljainknak megfelelnek. A mikroszkopikus gombák protoplasztjainak céltudatos és ellenőrzött egyesítését a JATE mikrobiológiai tanszékén valósítottuk meg elsőként a világon. Ennek tizenkét esztendeje. Azóta a világon nagyon sok helyen folyik alap kutatás és alkalmazott törzsnemesítés egyaránt a szegedi eredményekre alapozva. Ugyanakkor mi is meg tudunk maradni a nemzetközi élvonalban.

— Milyen kísérletek folynak most a JATE mikrobiológiai tanszékén?

— Kétirányú kutatást végzünk: egyrészt a felhalmozott elméleti ismereteket igazságszerűen gyakorlati téren hasznosítani, másrészt törekszünk új alap kutatási

eredmények nyerésére. A már említett alapeljárásra épül a mostani kutatásaink többsége. Kitűnt, hogy fajon belül (fajazonos partnerek esetén) bármilyen faj sejtjeivel meg tudjuk valósítani a genetikai állomány egyesítését. „Sejtmérnöki” munkánkkal elsősorban a gyógyszeripar számára igyekszünk létrehozni olyan törzseket, amelyek az eddigiéknél hatásosabbak és fokozott penicillin, cefalosporin, fumagillin, vagy anyarozs-alkaloida előállításra tesznek lehetővé attól függően, hogy milyen fajokkal végezzük a nemesítő tevékenységet. Belekapcsolódunk a hazai citromsavgyártás mikrobiológiai előkészületeibe is. Az új alap kutatási tevékenységünk is többirányú. A két legfontosabbnak a következőket gondoljuk — az egyik: ha fajok között valósítunk meg tulajdonság-egyesítést, kapunk-e létképes utódokat? A mikroszkopos gombák világában milyen új genetikai kombinációk hozhatók létre? Mire használhatók majd a feltételezett, s a természetben ismeretlen, új, fajok közötti hibridek? A másik még összetettebb: igyekszünk sejtmagvakat izolálni, majd ezeket sejten kívül egyesíteni, a fuzionált sejtmagvakat visszajuttatni a protoplasztokba.

— Az akadémiai díj indoklásában az iskolateremtő munkát is szerepelt. Mit jelent ez?

— Az elmúlt közel másfél évtizedben, amióta a mikrobiológiai tanszék létezik, sok olyan tanítványom és munkatársam volt, akik közül számosan ma is mellettem dolgoznak, vagy az ország más intézményeiben, illetve külföldön tevékenykednek hasonló kutatási területeken. Ez az egyik alapja sokoldalú hazai és nemzetközi kapcsolatainknak. A hazai együttműködésre jó példa a gyógyszeripar és köztünk kialakult kölcsönösen előnyös viszony, vagy az SZBK-ban dolgozó kutatókhoz fűződő baráti és szakmai szálak sokasága, az egészséges és gyümölcsöző munkamegosztás. A külföldi kapcsolatokra is a sokoldalúság, a nyíltság és a kölcsönösség jellemző.

T. L.

Oszták vendégművész. Günther Neuhold vezényli a Magyar Állami Hangversenyzenekart a filharmonia bérleten kívüli koncertien ma szombaton este fél 8 órai kezdettel a Zenés Színházban. Műsoron Hindemith Mathis, a festő című szimfónia, valamint Brahms: IV. e-moll szimfóniája. (op. 98.) szerepel.

A valamikori beatkorszak egyik legendás együttese látogat a mai napon Szegedre: a Nashville Teens, amely valaha fellépett Jerry Lee Lewis-szel, Chuck Berry-vel és az Animals-együttesrel éppúgy, mint a Troggs-szal. Dave Dee-ékkel és Sandie Shaw-val, s legnagyobb sikerét 1964-ben, a Tobacco Road (Dohány út) című számmal aratta. Tizenhét esztendeje. 1967-ben már jártak Magyarországon, s oly átütő sikerrel, hogy a Little bird-ot (Kismadár)

Országgyűlési tisztségviselők tanácskozása

Pénteken a Parlamentben tartott ülésen az országgyűlési tisztségviselők — közöttük az állandó bizottságok elnökei, a megyei képviselőcsoportok vezetői — a soron következő, nyári ülés szak előkészítésével foglalkoztak. A megjelenteket Apó Antal, az országgyűlés elnöke tájékoztatta a parlament plénuma elé kerülő, tervezett napirendekről, az ülészak előtti képviselői teendőkről. A nyári ülészak várhatóan megtartja a Magyar Népköztársaság 1983. évi költségvetésének végrehajtásáról beterjesztendő törvényjavaslatot, és a szakminiszter beszámolóját a külkereskedeletről szóló 1974. évi III. törvény végrehajtásáról. A pénteki tanácskozáson Hetényi István pénzügyminiszter és Veress Péter külkereskedelmi miniszter ismertette az ülészak napirendi pontjaira vonatkozó tudnivalókat. (MTI)

SZOT-ülés

A Szakszervezetek Országos Tanácsának elnöksége pénteken ülést tartott. Megtárgyalta a népgazdaság 1985. —90. évi fejlődésére vonatkozó gazdaságpolitikai elgondolásokról szóló tájékoztatót.

További napirendi pontként az elnökség elfogadta az 1985. évi szakszervezeti tagdíjbesorolás irányelveit. Egyetértett azzal, hogy az 1984-ben alkalmazott tagdíjbesorolási irányelv 1985-ben is maradjon érvényben, azaz a kiegészítéssel, hogy a havi 310 forint-bérdöntleket a tagdíjbesorolás alapiál szolgáló átlagkeresetben nem kell számításba venni. A testület a továbbiakban meghatározta a Szakszervezetek Országos Tanácsa elnökségének 1984. II. félévi munkatervét. (MTI)

Együttműködés

A Magyar Nemzeti Bank képviselői Budapesten együttműködési jegyzőkönyvet írtak alá a Dánia, Finnország, Izland, Norvégia és Svédország kormányai által létrehozott Nordic Investment Bank pénzügyi intézet képviselőivel. A jegyzőkönyvben foglaltak elősegítik az említett országok és Magyarország között fennálló gazdasági, kereskedelmi és pénzügyi kapcsolatok további fejlesztését. (MTI)

Műsorajánlat

éneklő Ray Phillips a tisztele méltóan megmagyarosított Rév Fülöp becenevet kapta a rajongóktól. Ez a nem mindennapi karriert befutott valaha a Beatles-szel indult együttes lép föl holnap. vasárnap este 7 órai kezdettel a Scampolo-együttes és Zalatnay Sarolta társaságában az úszegedi szabadtéri színpadon, az Express Ifjúsági és Diák Utazási Iroda által rendezett koncerten.

A Hüvelyk Matyi című amerikai filmet vetítik az Ifjúsági Ház mesematinéján holnap, vasárnap délelőtt 10 órai kezdettel.

A Dél-alföldi Krónika, a szegedi tévéstúdió Bács-Kis-

A biztonságos munkakörülményekért

Országos tanácskozást tartottak pénteken a SZOT és az MTESZ közös rendezésében a munkavédelemmel hivatalosan vagy társadalmi munkában foglalkozó szakemberek Budapesten. A mintegy 400 résztvevő munkavédelem eddigi eredményeit, valamint az ezzel kapcsolatos irányítási, igazgatási tevékenységben közreműködő, az állami feladatokat vitatták meg.

A tanácskozáson felszólalók elmondták, hogy 1950 óta — az államtól kapott felhatalmazás alapján — a munkavédelem hatósági felügyeletét, 1964-től pedig irányítását és koordinálását a

szakszervezetek látták el. Ez év júliusától a munkavédelem ellenőrzése, igazgatása az Országos Munkavédelmi Felügyelőség, valamint a területi felügyelőségek megalkulásával államigazgatási feladat lesz, miközben a szakszervezetek megőrzik a társadalmi ellenőrzés, az érdekképviselet funkcióit. A főfelügyelőség és területi szerveinek feladata az állami, szövetkezeti és magán-szektorra egységesen kiterjedő hatósági felügyelet biztosítása, az igazgatási koordinációs tevékenység ellátása. Különösen fontos feladatuk lesz a munkavédelmi szakemberek képzése, az

ilyen irányú kutatás-fejlesztés támogatása, valamint a munkavédelemmel kapcsolatos jogi, műszaki információk közvetítése.

A felszólalók emlékeztettek arra is, hogy a biztonságos munkakörülmények megteremtése jelentős mértékben a műszaki fejlesztéssel összefüggő feladat. A zaj- és klimatikus ártalmak megszüntetése, a nehéz testi munkák arányának csökkentése és az egység, kedvezőtlen tényezők felszámolása az erre alkalmas technológiák kialakításától is függ, amelynek elősegítésében az MTESZ eddig is és ezután is tevékenyen részt vállal. (MTI)

Importért export

A Konsumex Külkereskedelmi Vállalat az idén mintegy 30,1 milliárd forint értékű fogvasztási cikket importál, a behozatal hét százalékkal haladja meg a múlt esztendeit. A külkereskedelmi vállalat képviselői pénteki sajtótájékoztatójukon elmondták: mindez elsősorban az tette lehetővé, hogy jelentősen bővítették kivitelüket. A korábban elsősorban importtal foglalkozó vállalat külföldi vásárlásainak ma már több mint negyven százalékat hazai exporttermékekkel ellentételezi. Ez az arány a következő években tovább javul. A vállalat párhuzamos export- és importra az elmúlt években bővült, s így mind szélesebb körben foglalkozhattak hazai exportcikk felkutatásával. Tovább fejlesztették bel- és piacszervezetüket, számos új termelőt vontak be a külföldi értékesítésre szánt gyártmányok előállításába.

A korábban létesített vidéki irodákon kívül képviseletet nyitottak Szegeden, Pécsen, Szombathelyen, Győrön, Nyíregyházán, hamarosan pedig Miskolcon nyitnak irodát. Ezenkívül árucsereszerződéseket kötöttek a külkereskedelmi vállalatokkal és szövetkezetekkel. A jelenleg működő öt társaság csaknem hárommilliárd forint értékű terméket szállít a külkereskedelmi vállalatnak.

A Konsumex tevékenységi körének bővülése lehetővé tette azt is, hogy mind több termelési kooperációt, bel- és külföldi bér munkát szervezzen. Mindez már a múlt esztendőben 17 millió dollár importmegtakarítást eredményezett, és mintegy 2,4 millió dollárral növelte az exportot. Olyan vállalkozásokról van szó, mint a Fémhúzóipari Szövetkezet egy olasz céggel létrehozott kooperációja, évi 46 ezer

gyerekkocsi gyártására, vagy a Duna Cipőgyár megállapodása az indiai Liberty céggel, melynek eredményeként 50 ezer pár csizmát állítanak elő. Egyike a legújabb megállapodásoknak az a szerződés, amelyet a Szigetvári Cipőgyár az NSZK-beli GABOR céggel kötött, 20 ezer pár cipőfelsőrész gyártására és exportálásra. Az együttműködés továbbfejlesztése esetén a termelés elérheti az évi 150 ezer párat is, amelynek jelentős hányada magyar piacra kerülhet.

A vállalat vezetői úgy tervezik tevékenységük szélesítésével munkájukban mindinkább erősítik a kereskedőház jellegét. Eppen ezért a külkereskedelmi tevékenység további bővítéséhez kérték jogosítványt. Növelni kívánják befektetéseiket az exportot gyarapító, illetve az importot megtakarító termelési és más jellegű vállalkozásokba is.

Emlékezés Tóth Ernőre

Tóth Ernőre az idősebb nemzedék szegedi harcosai közül még jó néhányan emlékeznek. Élete alkonyán meglátszott rajta, mennyire megtörte az élet, sápadt arca, de mindig élénk tekintete megmaradt emlékeztünkben. Idős korában is érdeklődött a közügyek iránt, akár a városról, a lakóhelyéről (a Faragó utcai bérház, majd a Földvári utca és környéke) volt szó, akár politikai kérdésekről, hangzott véleményét. A felmerült problémákat eljuttatta az illetékesekhez, és azokat orvoslásukig követte.

Tóth Ernő Hódmezővásárhelyen, szegényorsú, földmunkás családban született, 80 évvel ezelőtt, 1904. június 2-án. A nehéz körülmények között élő sokgyermekes család az első világháború előtt Szegedre költözött. Végül is

a húszas évek kezdetén a szegedi szegénység és kizsákmányolás lakóhelyén, a Somogyi-, ma Petőfitelepen építettek maguknak lakóhelyet. A család tagjai alig csepekedtek fel, munkába álltak. Tóth Ernő 14 éves korában a Szegedi Kenderfonógyárban — amint a családi hagyomány őrzi — gerebenedzőként dolgozott. A kenderbő szarmazó por az ő egészségét is megtámadta, a betegség tulajdonképpen egész életén végigkísérte. A gyárban 1926-ban bekapcsolódott a szakszervezeti életbe, és tagja lett a Szociáldemokrata Pártnak. Ő is részt vett 1928-ban a nevezetes kendergyári sztrájkban, amikor hetekig kitartottak követeléseik mellett, és fizetés nélkül voltak, éheztek a családok. Nem sokkal ezután, akkor már mint többgyermekes családfőnek, más munkahelyet kellett keresnie. A kendergyári akcióban való részvétel miatt néhány társával távozni kényszerült a gyárból, a Tóth-családra annyira nehéz napok virradtak, hogy a Somogyi-telepi vályogházat el kellett adniuk, és albirletbe költözniük. Tóth Ernőt a Varga-, majd a Pollák-féle kötélüzembe juttatták be, ahol a munkások egyetértésével szakszervezeti és pártbizalminak választották. Az utóbbi helyen összekötő volt a városi párt-szervezet és az üzemi párt-csoport között. Cdanással végezte az agitációs feladatokat, sajtóanyagokat, röplapokat terjesztett, a választások alkalmával a párt röplapjait osztogatta. Az ilyen feladatok a háborús években még inkább veszélyesek voltak. 1942 végén a moszkvai rádió híreinek terjesztéséért elítálták. Mint sokgyermekes anyát, rövidebb katonaszolgálatra hívták csak be még a békeidőben. A háború alatt azonban újra behívták, de Budapesten sikerült megszöknie.

A felszabadulás után neki is megváltozott az élete. Szegeden feleségével és felnőtt gyermekeivel léptek be a Magyar Kommunista Pártba. Regi munkahelyén, a Kenderfonógyárban jelentkezett munkára, ahol a párt-szervezetnek és a szakszervezetnek lelkes, példamutató tagja lett. 1949-ben a Faragó utcai bérházba költöztek. 1951-ben elvállalta a házfelügyelő szakszervezeti csoportja titkári teendőit a gyári munka mellett. A hidegháborús években fellendülő békemozgalomnak Tóth Ernő egyik lelkes hívévé szegődött. Békegyűlésekre járt, részt vett a békemozgalmi feladatok szervezési munkájában. Felsőfokú tanulmányokkal hallgató.

Életének értékes epizódja, amire mindig is büszke volt: 1956 október végén a Faragó utcai bérházban Kiss Kálmánnal, Erdélyi József nével, Mészáros Istvánnal kommunista szervezetet alakítottak az ellenforradalmi szervezkedés és propaganda ellen. A kibontakozáshoz segítséget nyújtottak lakótársaiknak és a környéknek. Tóth Ernő elhivatottságból lépett a párt karhatalmi szolgálataiba 1956. november 5-től. 1964-ben a karhatalomtól vonult nyugdíjba. Mozgalmi munkáját ezután már új lakóhelyén, a Földvári utcában látta el feleségével együtt, a IV. kerületi párt-szervezet helyiségeiben, és ott a Hazafias Népfront kerületi párt-szervezetének munkájában is bekapcsolódott.

Munkáját kitüntetésekkel is elismerték: 1957-ben a Munkás-Parasz Hatalomért Emlékéremmel, 1967-ben a Szocialista Hazáért Erdemrenddel tüntették ki. 1971. december 16-án hunyt el Szegeden.

Emlékét a közösségért folytatott odaadó munkájáért megőrizzük.

Oltvai Ferenc